

NIEUWSBRIEF

NUMMER 8 oktober 2014

HET BEHOUDEN WAARD

Was het in de vorige nieuwsbrieven zo dat Boven-Hardinxveld er soms wat 'bekaaid' af kwam, dan maken wij dat deze keer dubbel en dwars goed!

Een echte 'Boven-Hardinxveld-special'! De reden? Omdat het een bijzonder dorp is met een eigen karakter. Omdat er zoveel over te vertellen en zoveel te zien is. Omdat het voor 'zuster Beneden' ook interessant is vanwege de nauwe banden.

En omdat het volgens kenners zo is dat er toch niets boven 'Boven' gaat!

Het behouden waard!

Liesbeth Leenman, redactie

Boven-Hardinxveld: een plaatje!

DE DEUGD IN HET MIDDEN

Van oorsprong waren Hardinxveld en Giessendam twee zelfstandige dorpen. Hardinxveld was verdeeld in Boven-Hardinxveld en Neder-Hardinxveld, zo genoemd naar de loop van de rivier de Merwede. Het

centrum van Hardinxveld was in 'Boven', terwijl 'Neder' aangroeide tegen de dam in de Giessen.

Voor Giessendam geldt overigens een vergelijkbare groei. Daar was Giessen-Oudekerk eertijds de hoofdlocatie, die werd overgenomen door de omgeving van die dam. Dammen zijn de hele geschiedenis door plekken, die bewoning hebben aangetrokken. Zelfs onze beide grootste steden in het land hebben dat lot moeten ondergaan.

Dat Boven-Hardinxveld altijd een plek is die in gedachten en besluiten serieus wordt meegenomen, blijkt uit verschillende zaken. Niet in de laatste plaats toen er om in 1957 de samenvoeging van Giessendam en Hardinxveld te vieren gekozen werd voor een locatie in Boven-Hardinxveld, terwijl dat evengoed in de Peulen had kunnen gebeuren, waar toen ook volop plek was; de HAGI manifestatie.

Denk ook aan het oude station, dat in 1885 in gebruik werd genomen. Dat stond langs de Betuwelijn, ongeveer ter hoogte van de Sluisweg. Precies op gelijke afstand van de dorpskernen van Hardinxveld als Giessendam.

Het oude station aan de huidige Giessenzoom

Een soortgelijk besluit werd eertijds genomen voor de plaatsing van een oorlogsmonument. Dat werd op de Sluisweg geplaatst, dus heel bewust dicht bij Boven-Hardinxveld. Logisch, want twee oorlogsmonumenten zou wat al te overdreven zijn. En ook Boven-Hardinxveld had zijn slachtoffers te gedenken.

Ook bij de bouw van het zwembad speelde ditzelfde. Dat kwam eveneens op de Sluisweg, goed bereikbaar vanuit het nabijgelegen Boven-Hardinxveld, zowel via de Parallelweg, de rivierdijk als over het fietspad langs het Kanaal van Steenenhoek.

Zelfs in de 19e eeuw werd bij de bouw van een aanlegsteiger voor de raderboten van de Firma Fop Smit & Co deze niet al te ver van Boven-Hardinxveld gesitueerd, terwijl ze daar toch zelf, nabij het toenmalige Café De Drie Snoeken een aanlegsteiger hadden.

De raderboot van firma Fop Smit & Co.

(BIJNA)VERGETEN WOORD

Bekaaid.

Er bekaaaid vanaf komen (ook wel: er bekaaaid af komen) betekent dat je minder krijgt dan waar je recht op dacht te hebben: je wordt teleurgesteld. Het kan daarbij om iets tastbaars gaan ('Ik ben er op Moederdag bekaaaid vanaf gekomen', oftewel: 'ik heb weinig cadeaus gekregen'), maar dat hoeft niet. In bijvoorbeeld 'De Franse voetballiefhebbers zijn er bekaaaid vanaf gekomen' bestaat de teleurstelling uit niet ingeloste verwachtingen.

Bekaaeyt in de figuurlijke betekenis 'teleurgesteld' kwam al in de zeventiende eeuw voor, evenals er bekaait uitkomen ('er slecht vanaf komen'). Het is het waarschijnlijkst dat bekaaaid teruggaat op het werkwoord becayen, becaden. Dit betekende 'door middel van het aanleggen van kaden insluiten'. Het is mogelijk dat hieruit de figuurlijke betekenis 'vangen, verstrikken' ontstond. Bekaaaien had daarnaast de betekenis: 'te dicht bij de kade gedreven worden (en daardoor stuurloos zijn)'. Het kan ook zijn dat bekaaaid via de betekenis 'belemmerd in zijn bewe-

gingen' figuurlijke betekenissen als 'bedrogen' heeft gekregen.

MET NAME

In het Kromme Gat staat een huis met de fraaie franse naam 'Temporair'. Daar het eigentijdser oogt dan een huis uit de franse tijd, mogen we veronderstellen dat dit huis geen franse wortels heeft, maar dat de naam gekozen is vanwege de betekenis.

Een waarschuwing?

Temporair: tijdelijk. Een huis waar je niet altijd blijft, kunt blijven. Dat zelf ook niet altijd zal blijven. Omdat alles hier op aarde tenslotte tijdelijk is.

Maar wellicht heeft deze naam ook een andere oorsprong. Aanvankelijk stond dit pand namelijk op de Nieuweweg, op de plaats waar nu de rijksweg ligt. Het is toen in zijn geheel (tijdelijk...) verplaatst naar het Kromme Gat. Maar tijdelijk wordt soms langer.

Temporair. Een naam om bij stil te blijven staan. Met het oog op het verkeer graag tijdelijk dan...

Kromme Gat nummer 21

DE RIVIER

Kribben

Hardinxveld-Giessendam: een typisch rivierdorp. Maar wat weten wij, Hardinxvelders, nu werkelijk af van de rivier? Een uitleg over rivierzaken. Deze keer: kribben.

Een vertrouwd gezicht, een krib in de rivier

Kribben (ook: hoofden, bollen of koppen) zijn korte stenen dwarsdammen aan de oevers van de rivier, haaks op de zomerkade. Ze liggen in paren recht tegenover elkaar. Een kribvak is de ruimte tussen 2 kribben in. Kribben zijn nodig om de rivier op zijn plek en de vaargeul op diepte te houden. Kribben in hun huidige vorm zijn in Nederland al sinds 1830 in gebruik. Ook voor die tijd werden al dwarsdammen in de rivier gelegd om vruchtbaar land te winnen. Voor de navigatie van de scheepvaart worden er op de uiteindes van kribben bakens geplaatst die kribbakens worden genoemd. Je ziet dat er zand aan de randen van kribben ligt. Dat neemt de rivier mee in zijn stroming.

Weetjes over kribben

- Er zijn ongeveer 3900 kribben in de grote Nederlandse rivieren.
- De afstand tussen 2 kribben is ongeveer 200 meter.
- Per rivierkilometer liggen 10 kribben (5 op de linker- en 5 op de rechteroever).
- De lengte van een krib is ongeveer 90 meter.
- De kruin van een krib is enkele meters breed.
- De breedte van de voet van de krib is enkele tientallen meters.
- Het grootste gedeelte van de krib ligt onder water.

STRAATNAAMGEVING

MORGENSLAG

Morgenslag
MIJN PLEK

Al geruime tijd is er gewerkt aan een uitbreiding van de wijk Tienmorgen in Boven-Hardinxveld. Vanwege de ligging kreeg dit terrein eerder als werknaam 'Tienmorgen-Noord' mee. Op enig moment is in onderling overleg met de ontwikkelaars en toekomstige makelaars en bouwers, vooral uit verkooptechnisch oogpunt besloten een andere pakkende naam te zoeken.

Daarbij werden enkele voorwaarden gesteld: Er moest een link zijn met Tienmorgen en het moest iets zijn uit de historie van die plek. Uiteindelijk heeft dit geleid tot de naam Morgenslag, een combinatie van twee woorden.

Morgen is het achtervoegsel dat in dat gebied blijkens oude kaarten nogal eens wordt gebruikt. Veel weilanden en griendpercelen in dit gebied en ook combinaties hiervan hadden namen als Zevenmorgen, Driemorgen of Vijfmorgen. Daarom is dat woord morgen 'erin gehouden'. Een morgen is een oude oppervlaktemaat en komt van de grootte die een boer in een ochtend kon bewerken.

en
de boer
hij
ploegde
voort...

Slag heeft een dubbele betekenis. De te ontwikkelen locatie maakte van oorsprong deel uit van een zogenaamd slagenlandschap. Rechte stukken land, ontwikkeld vanaf een basis (in dit geval de rivierdijk) en voorzien van voldoende sloten om een goede afwatering te verkrijgen. De regel was dat 25% van het gebied als waterafvoer in gebruik werd genomen¹. De tweede link is 'het aan de slag gaan'. Het land zal bewerkt zijn, daarbij ging de boer aan de slag. Maar ook de toekomstige bebouwing speelt hierbij een rol, waarbij nieuwe bewoners nadrukkelijk worden uitgenodigd om zoveel mogelijk zelf te bepalen en mogelijk ook te bouwen wat ze aan woning willen. Welstandsvrij!

Ver voordat de nabij gelegen wijk Tienmorgen in ontwikkeling werd genomen heeft de gemeenteraad van Hardinxveld-Giessendam al besloten dat de straatnamen in deze nieuwe wijk de herinnering aan de riviervisserij hoog moesten houden, een branche die ooit voor veel welvaart zorgde in het Boven-Hardinxveld van rond 1900.

Riviervisserij

Voor Morgenslag is daarbij aangesloten bij de riviervisserijnamen, maar dan voor wat de aanpalende bedrijvigheid betreft. Dat heeft ertoe geleid dat de volgende namen door burgemeester & wethouders zijn vastgesteld:

- Lijnbaan** : Lange baan op een touwslagerij waar het touw en het garen wordt gedraaid
- Touwslagerij** : Bedrijf waar de garens voor de netten en de touwen voor de boten worden gemaakt
- Vismarkt** : Plaats waar de gevangen vis te koop wordt aangeboden ('vermarkt') en wordt geveild

¹ Hoe belangrijk die waterafvoer in de polders was ondervinden we tegenwoordig regelmatig.

- Mandenvlechterij** : Voor het vervoer van de vis zijn manden nodig, voor een zalm werd telkens een nieuwe gemaakt
- Steek** : Hekwerk dat haaks in de rivier werd geplaatst, met fuiken eraan om de vis te vangen
- Botenwerf** : Scheepswerf voor vissersboten
- IJspakhuis** : Speciale geïsoleerde ruimte waar in de winter gehakt ijs werd bewaard voor koeling van de vis
- Nettenboetplaats** : Vaste plaats aan de ondervloed (buitendijkse dijkvoet) waar de netten werden gerepareerd
- Breeuwplaats** : Zandplaat waar men de boten liet droogvallen om de naden tussen het hout dicht te breeuwen
- Korvenmakerij** : Werkplaats waar de wilgentenen paling- en andere viskorven werden gemaakt

plattegrond Morgenslag

Daarnaast zijn er nog drie reservenamen vastgesteld: Taanketel, Teenschillerij en Zegenplaats. Op dit moment zijn van de namen enkele in gebruik genomen. De andere namen komen aan bod als daarvoor verdere uitbreiding met straten of de gehele wijk behoefte aan is.

MIJN DORP

Boven-Hardinxveld

Het valt niet te ontkennen: hoewel in feite één, zijn Boven- en Beneden-Hardinxveld toch echt twee verschillende dorpen. Natuurlijk is er veel gemeenschappelijks, zowel in het verleden als het heden, maar toch... Ik denk niet dat ik (Beneden-Hardinxvelder) de enige ben die dat zo aanvoelt.

Hier voor de gelegenheid toch eens over peinzend, kwam ik echter tot de conclusie dat Boven en Beneden toch onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn,

ook in mijn persoonlijk leven. Dat mijn leven toch sterk doorweven is met 'Boven'-herinneringen. Een impressie.

Zo woonden in 'Boven' 'oom' Jan en 'tante' Co de Rover, die een sigarenwinkeltje op de Buurt exploiteerden. Zij hadden zelf geen kinderen en waren derhalve dol op ons, kinderen van hun vrienden. Bij tijd en wijle zakten ze in hun DAF af naar 'Beneden', waar ze altijd blij door ons ontvangen werden. Met name op Sinterklaasavond...

De Burgemeester de Boerstichting

Verder was er de Burgemeester de Boerstichting, die iets imponerends had, al was het alleen al door de benaming. Daar huisden 'oom' Adriaan de Krijger en oude oom Jan Brouwer. Altijd weer spannend om door zo'n lange, stille gang te lopen en dan zo'n mini-huisje te betreden met daarin een vriendelijke oude heer, die snoepjes uitdeelde. Op de een of andere manier maakte dat geheel indruk. De rust en netheid in het tehuis, het had iets buitenaards voor me; het hoorde echt bij Boven-Hardinxveld. Op de fiets goed te bereiken, maar toch iets van ver...

Dan, toen ik in de vijfde klas zat, het schoolverkeersexamen. Dat werd niet zomaar in de buurt van school afgelegd, nee, daarvoor moest je helemaal naar Boven-Hardinxveld! Dat alleen al maakte het spannend. Voor de grote dag daar was fietsten we een aantal keren naar Boven om ons het parcours eigen te maken. Zenuwachtig reden we door de vreemde straten, die meteen iets dreigends voor ons hadden. Mijn vriendinnetje belandde van de zenuwen ergens pardoes in een heg, ik meen in de Juliana van Stolbergstraat en dat gaf dan weer een komische noot. Maar het feit dat het in Boven-Hardinxveld gehouden werd, heeft voor mij toch iets extra's, iets gewichtigs verleend aan de toch al indrukwekkende proeve van bekwaamheid.

Op een gegeven moment kwam Boven-Hardinxveld zelfs in de familie, toen mijn oudste zus daar ging wonen. Nog nooit daarvoor of daarna ben ik er zo vaak geweest. Ik logeerde er zelfs af en toe.

's Zondagsmorgens luidde de kerkklok al om half 9, weet ik nog. In die tijd fietste ik dagelijks naar school in Gorinchem en lag afslag Boven-Hardinxveld heel natuurlijk op de route, via de oude houten Huibjesbrug. Toen ik een jaar of 18 was, werd die vernieuwd. Voor die tijd vond ik het altijd wel wat spannend om over die houten brug te fietsen. Vooral midden op, over die 'bult', was het een beetje griezelig. Maar mooi was 'ie wel, die oude brug!

De oude Huibjesbrug

En verder? Wat voor herinneringen delen Boven-Hardinxveld en ik nog meer met elkaar? Eigenlijk best veel, goed beschouwd. Kastanjes rapen bij het oude kerkhof, met het pontje naar Werkendam, met m'n vader naar tuincentrum Koos Ritmeester, invallen op de Rabobank, vriendinnen, gezamenlijk kerkblad, vakantiebaantje in het winkeltje van Dirk Boerman, rondje fietsen, expositie in Tieldwaert, de jaarlijkse rommelmarkt en ga zo maar door.

Blijkbaar is Boven-Hardinxveld evenzeer een deel van mijn leven als het een deel van Beneden-Hardinxveld is. Zo peinzend komt er toch heel wat (uit) 'boven'.

'Boven'ste beste herinneringen!

Liesbeth Leenman

UIT HET NIEUWS

'Nijpend tekort aan scheepsbouwers'. De Nederlandse scheepsbouw heeft grote moeite geschikt personeel te vinden. Bijna alle scheepsbouwers staan te springen om werknemers en moeten vaak mensen aannemen uit het buitenland (bron: Het Kompas).

Laten we hopen dat er een oplossing komt voor het personeelstekort en dat scheepswerven niet gedwongen worden te sluiten. Dat zou het dorpsbeeld van Boven-Hardinxveld danig veranderen!

Een impressie uit een klein stukje Boven-Hardinxveld, rond het Kromme Gat:

Hier wordt duidelijk geleefd van de scheepvaart!

Scheepswerven en aanverwante bedrijven: dit is Boven-Hardinxveld; kan niet(s) missen!

'OUD NIEUWS'

(10 JAAR NA DATO)

BEELD VAN VIER ZALMEN ONTHULD

Een verfraaiing van Boven-Hardinxveld

Op zaterdag 18 september 2004 heeft burgemeester Noordergraaf het kunstwerk 'Ode aan de zalmen en de vissers' onthuld. Dit gebeurde in Boven-Hardinxveld, waar het beeld op een krib in de rivier een plaats gekregen heeft. Het beeld is een geschenk van de visserszoon M.B. Vogel aan de bevolking van Hardinxveld-Giessendam. Dit omdat de riviervisserij ooit voor meer dan de helft van de plaatselijke bevolking een bestaan opleverde.

De plechtigheid begon met een ontvangst in dorps-huis 'Drijvershof', waar de heer Vogel de gasten welkom heette. Vervolgens vertelde Dick de Jong in het kort de geschiedenis van de riviervisserij, met name het belang van de zalmen hierbij. Burgemeester Noordergraaf roemde de schenking en gaf aan dat een dergelijk gedenkteken van groot belang is, omdat een volk zijn afkomst moet blijven gedenken. Op uitnodiging van de heer Vogel begaven de genodigden zich richting Rivierdijk, waar een eindje boven de Buurt, op de Kromme Krib, de onthulling plaatsvond. Het beeld is enkele jaren terug bedacht en gemaakt door de inmiddels overleden beeldend kunstenaar Marcus Ravenswaay. Het bestaat uit vier springende zalmen, uitgebeeld tijdens hun trektocht naar de paaiplaatsen, ver stroomopwaarts in de rivier. Onder toezien oog van een groot gezelschap onthulde de burgemeester rond twaalf uur het beeld, dat met een stevige paal in de krib verankerd is. Vanaf de dijk oogt het fraai en voornaam.

Het aardige van dit beeld is dat de zalm in zijn element wordt uitgebeeld. Midden in de omgeving waar de koninklijke vis ooit zwom. Daar werd de zalm met graagte door de Hardinxveldse vissers gevangen, omdat deze op de Hardinxveldse afslag aardig wat kon opbrengen.

Marcus Vogel heeft het beeld geschonken als zoon van generaties Hardinxveldse riviervissers. Zijn grootvader en vader waren erg ondernemingsgezin en trokken naar Duitsland om in de omgeving van Düsseldorf op de Rijn hun beroep uit te oefenen. Als ze buiten het visseizoen terug waren in Hardinxveld lag de schokker 'Avontuur' altijd in de nabijheid van de kromme krib, waar de schenker zijn eerste levensjaren heeft doorgebracht.

Dankzij de schenking van dit beeld, zal de herinnering aan de ooit zo roemrijke zalmvisserij, altijd bij de bevolking van Hardinxveld-Giessendam in herinnering blijven.

Het kunstwerk staat te Hardinxveld-Giessendam (Boven-Hardinxveld) aan de kant van de rivier, ter hoogte van Rivierdijk 173.

HEIKELIGHEDEN

VERKOOP DRIJVERSHOF

De

Drijvershof, een bekend beeld in Boven-Hardinxveld

De Drijvershof, een centrum dat iedere rechtgeaarde Hardinxvelder, zowel van Boven en Beneden, wel kent. Het centrum waar veel Boven-Hardinxveldse clubs en verenigingen samenkomen. Nu staat het te koop. Hoe zal dat aflopen?

*Een club bejaardengymnastiek
was onlangs danig in paniek.*

"Wat gaan we nou beleven?

Uit de Drijvershof verdreven?

Da's warachies niet goed voor de rimmetiek!"

Gelukkig is die paniek ongegrond. Er wordt gezocht naar een koper die ervoor zorgt dat clubs en verenigingen blijvend onderdak houden in de Drijvershof. Belangrijk voor de dorpsgemeenschap!

RECTIFICATIE

In de vorige nieuwsbrief maakten wij melding van de wederopbouw van de boerderij Binnendams 26. De brand, die die boerderij in as legde, vond echter niet plaats in 2012, zoals vermeld, maar al twee jaar eerder, nl. op 16 februari 2010. De tijd vliegt..... Zo heeft de oplettende lezer misschien ook geconstateerd dat de beelden op het gebouw van de Ned. Protestantenvbond wel héél oud moeten zijn; volgens het artikel uit het jaar 196! U begrijpt dat daar een cijfer was weggevallen: het moest zijn 1960!

DE SEIZOENEN DOOR

Het gras verdort, het blad valt af...

Die kan nog wel een poosje blijven vegen...
Lekker schôöntjes...

Seizoenen en jaren gaan en komen, maar sommige dingen blijven

Ook dit is Boven-Hardinxveld

WILT U DE NIEUWSBRIEF OOK GRATIS ONTVANGEN?

STUUR UW E-MAILADRES NAAR

INFO@DORPSBEHOUD.NL

COLOFON

Redactie : Liesbeth Leenman
Tekst : Liesbeth Leenman en Dick de Jong
Foto's : Ewoud Klop, Liesbeth Leenman en anderen
Fotobewerking : Ewoud Klop

Secretariaat: Kerkweg 72, 3371 AG Hardinxveld-Giessendam
www.dorpsbehoudhg.nl info@dorpsbehoud.nl